

Рішає дух та ідея

Краківські
Вісті, 1940,
16 вересня 40

Ми переступили вже поріг другого року війни. За нами — рік великих досягнень німецької армії, імпазантний ланцюг перемог. За нами — рік великих невдач, ба й катастроф усіх т. зв. союзницьких армій — один великий ланцюг поразок.

Переживали ми цей рік усі, глибоко й безпосередньо переживали. Кожну днину — від першої до останньої. З запертим віддихом сліdkували за подіями, насторожено вслухувалися, коли пролунають у гучномовці фанфари, що заповідали кожний раз надзвичайне повідомлення. Щоб нарешті довідатися про чергові героїські подвиги, про чергові здобутки всіх родів зброї, на всіх фронтах боротьби. В піднесенні приймали їх та з хвилюванням чекали наступних. Вони приходили — приходили швидко. І що повідомлення — це нова несподіванка, нове заскочення. Це — нове здивування на обличчях нас усіх.

І мовчазне питання поглядом: Що це? В чому скривається таємниця цього непереможного походу німецької армії?

І ми міркували:

Версайський трактат, вірніше накинений Німеччині диктат „переможців“, що перемогли не армію на фронті, а виснажені шлунки населення німецьких міст, знищив до щенту німецьку збройну силу. Те, що лишилося — це були жалюгідні рештки колишньої великої мілітарної потуги, що ще недавно змагалася з цілим світом та торощила ворога скрізь, на всіх фронтах. Ці рештки були так непропорційні до величини території й народу, що їх, властиво, могло цілком не бути. Стільки хісна було з ними; що й без них. Тоді, по версайському

трактаті, могла воювати з Німеччиною перша з черги новостворена держава. І могла б навіть перемогти. Бо ж усе те зробили „переможні“ альянти свідомо.

Німеччина лишилася без армії, без фльоти, без летунства (буквально!), без твердинь, зброї, фабрик военного промислу. Тоді, коли альянти затримали все, що мали досі, отримали ще нове від Німеччини й других держав, що були в світовій війні з нею, врешті, продовж довгих років від закінчення світової війни могли продукувати й досконалити свій военний виряд без перепон. Не мали чого боятися, що хтось пережене їх у цьому змазі.

Так воно й було довгі роки на ділі. Здавалося, що такий стан забезпечує творцям версайської системи на довгі роки мілітарну гегемонію в Європі.

Прийшов 1935 рік. Віднова німецької збройної сили. Молода німецька армія почала відробляти все те, що втрачене було на всіх ділянках. І памятає, скільки докруги цього відродження німецької збройної сили, докруги продукування нових літаків, танків, гармат, военных кораблів і підводних човнів кружляло кпин та іронічних завваг різних „спеців“ від світової політики? Чого вони не наговорили. Даремні, мовляв, усі німецькі зусилля. Нічого вони не вдіють. Наверстаті втрачене продовж кількох років — годі. Треба мати на увазі, що паралельно з тими зусиллями й досягненнями Німеччини, йдуть такі ж зусилля й на другому боці. Ну, а що мали альянти й з чим почала віднову Німеччина? Чи зможе їх дїгнати? Бо навіть і цього мало: треба, чейже перегнати. Да-

ремні зусилля...

Такі міркування були рішальні для всіх політичних потягнень багатьох держав. Такі міркування й переконання довели врешті багатьох до 1. і 3. вересня минулого року, до таких же дат з квітня й травня цього року. Довели багатьох до цього стану, що е в ньому сьогодні й не можуть дарувати собі цього великого промаху, що його зробили, спіраючись на пустих статистичних кресленнях. виявилися продовж минулого року війни, що для перемоги не обхідне не тільки матеріальне зброєння. Що для цього необхідний дух та ідея!

Альянтські армії не стояли в технічному випаженні далеко позаду німецької армії. Чому ж вони не здобулися ні на одну, бодай льокального характеру перемогу?

Бракувало їм саме того, чим стала могутня й непереможна — хоч і молода — німецька армія: Бракувало їм духа й ідеї.

Цього не могли їм дати ті, що ведуть їх та їхніх земляків шляхами, що не відповідають інтересам їхніх народів. Але це могла мати й має німецька армія. Вона захоплена великою ідеєю, що веде її до досягнення справжніх національних завдань. Вона об'єднана одним духом, що його дав їй її національно-політичний провід.

Кожний нарід, що е в боротьбі, що вибирається або готується до змагань та хоче в цих змаганнях перемогти — мусить дати своїм боевикам крім кріса й гармати й ще одне:

Духа й ідею!

Без цього немає перемоги в ніякій боротьбі.
П. С-ий.

П. С.

„Німці у Львові!“ ...

Хто 12. вересня пополудні минулого року був у Львові — не зможе забути тієї днини ніколи.

Не забуде того, що пережив тоді сам, що пережило населення великого міста. І того, що було згодом, сумерком, що сталося ніччю й що діялося продовж наступних дванадцятих днів. Аж до хвилини, коли не так сталося, як думалося...

Призвичаївши вже свої — хоч знеможені й виснажені — нерви до постійних відвідин розвідчих і бомбових ескадр німецької повітряної фльоти, що починаючи від памятного полудня 1. вересня постійно й по кілька разів щоденно з'являлися над його головами, обкидаючи бомбами пункти й об'єкти, що їх уважали необхідним бомбардувати чи знищити, переживши трагічний день 9. вересня — населення Львова збайдужніло вже до загрози й небезпеки згорі й мовчки вслухувалося в бундючні радіокомунікати львівської висильні, що в рожевих колірах змальовували ситуацію польської армії на фронті.

Там, на заході, йшла жахлива війна, лішли завзяті бої. Розуміли це й знали всі, що там не так, як переконують радіокомунікати — що там погано. І навіть дуже погано. Про це говорили дуже вимовно щоденно більшаючі валки возів, безконечні вужі вантажних авт і вибагливих лімузин, що всіма вивозили своє майно й сім'ї на Схід.

1) своє існування польські вількові й цивільні достойники всіх ранг, тікаючи у Львів і по короткому попасі без стриму гналися далі, на південь, до вимріяного спільного польсько-мадярського кордону, що ним так коротко втішалася, або на південний — схід, до кордону свого гостинного союзника, що стільки надіявся від їхньої „великодержавної“ батьківщини. Гналися назустріч невідомому майбутньому, переполохано оглядаючи позад себе й нервовно блукаючи заспанними очима по небозводі, чи не надлітають їм у слід сталеві хижакі їхнього західного сусіда, що його столиця вже першого дня війни „була збомбардована“ їхніми „срібними орлами“. Тікали, кидаючи всіх і все. Не думали про оборону батьківщини, забули про „живі торпеди“, що кандидатами на них були щоденно повні сторінки найбільш патріотичного, найбільш протинімецького й найбільш польського — жидами редагованого і — щоденника краківського „Кур'єрса“. Тікали, щоб як найдаліше бути від картин того жаху, що його вже мали нагоду побачити або на лівому березі Висли, або в столиці. Тікали, як тікають шури з потопачого корабля. Хоч самі пхнули свою батьківщину на ці буруни розшалілого моря вогню й крові. Це була особлива втеча. Такої втечі не знали й не бачили ті, що памятають світову війну від перших днів її заіснування на сході, що бачили згодом усі кампанії 1918 і 1919 і 1920 рр. на рідній землі ген — ген на Сході.

Населення Львова надіялося, що буде ще гірше — але що воно прийде й станеться так швидко, цього ніхто не надіявся. Навіть ті, що прагнули цього кінця врешті від душі, що тужливим поглядом дивилися на захід. Не надіялися цього зокрема вже 12. вересня.

То ж, коли нежданно залунали крісові вистріли збоку Головоцького Двірця, а вдлі Городецькою вулицею та Сикстуською й Міцкевича хлинули залізничники, моторові й білетери трамваїв, а за ними, скриваючись поплід мурами кам'яниць здовж Ягайлонської вулиці, з'явилися спантелені польські вояки без крісів та розхрістані старшини навіть без поясів і гусаком, хильцем перебігали Гетьманські Вали — збентежилися всі: Що це? — питався один другий, не розуміючи — чи це сон, чи привид.

І ще більше стуманів, коли вчув відповідь:

„Німці у Львові!“...

???

„Так! Це правда. У Львові німці!“

„Німці у Львові!“ — пролунало ненадїйним гомном і полинуло ген, далеко містом, скрізь, усіма вулицями й закомарками. Полинуло й бентежило, лякало, сядало жах і паніку, але й втішало одночасно.

Але й дивувало всіх: Невже це правда? Так! Це була правда.

Це сталося на 12. дні війни, у Львові, на східньому кордоні держави, що рішлася на війну з Німеччиною.

(Дальше буде)